CBW
brieven Raad

ir Rein Hajema (nog altijd betrokken stedebouwkundige)

9 september 2021

Aan de leden van de Gemeenteraad van Assen.

PERSOONLIJK

Ingekomen d.d.
- 9 SEP 2021
Gemeente Assen

betreft: het Asserbos
bijlage: *zorgen om het Asserbos*

Geachte Dames en Heren,

Sinds voorjaar 1962 woon en werk ik in Assen nadat ik als dienstplichtig luchtmacht-soldaat in 1955 in Appingedam belandde, waar ik in de avonduren en aansluitend tot 1960 voor een bureau in Groningen ging werken. Aansluitend werkte ik nog twee jaar op de Afdeling Tuin- & Landschapsarchitectuur aan de LH te Wageningen. (Nu *WUR*)
Nadat we het besluit hadden genomen ons eigen bureau te beginnen, kozen mijn vrouw en ik voor Assen als vestigingsplaats vanwege de centrale ligging in het Noorden, de vele voorzieningen als ziekenhuis en scholen, maar ook het Asserbos speelde een rol hierbij. Immers als je (toen) Assen binnenreed vanuit het zuiden, kwam je het stadje binnen langs het Asserbos. En verder door over de Brink: een monumentale entree. Dit maakte de keus voor Assen zeer duidelijk.

Uit ervaring wisten we hoe belangrijk zo'n voorziening is: ik groeide op in Haarlem met de mooie Haarlemmerhout en ontwierp een korte periode bij de Dienst Stadsontwikkeling Amsterdam nog aan het Amsterdamse Bos. Dit soort voorzieningen zijn als vrije tijdsvoorziening van vitaal belang voor de inwoners: tegenwoordig beschouwen we ze ook als de longen van een stad. Voor kinderen vormen ze de eerste kennismaking met de *levende* natuur: zo'n kinderboerderij vormt hier al lang een unieke attractie. Een paar jaar geleden kon ik ook – bij nátelling ontdekte ik toen 50 jaar dagelijks door *ons Asser Bosch* zoals ik het meestal noem, te hebben gelopen - mijn 50-jarig *boschloperschap* vieren met ca. 20 andere vaste boslopers in de Pondorosa. Kortom: ik ken het bos goed en weet hoe belangrijk het is.

Het is met deze kennis en ervaring dat ik uw aandacht vraag voor de zeer matige toestand waarin het Asserbos zich thans bevindt. Ik maak me daar grote zorgen over: komt dit wel goed? Is die huidige beheerorganisatie wel in staat om de noodzakelijke kwaliteit te leveren? Om nog even in mijn vak te blijven: Het Asser Bos werd een vitaal onderdeel van het Beschermde Stadsgezicht, zoals dit indertijd door de Minister is vastgesteld. En hoe gaat het daar nu mee? Daar ga ik op in.

Het is dus een Stadsbos - *Sterrebosch* werd het ooit genoemd met dank aan die Wolter Hendrik Hofstede – en het dreigt nu een soort *staatsbos* te worden met veel dood hout, oprukkende braam en vooral brandnetel. Dit kan niet Uw inzet zijn geweest toen U besloot om het beheer voortaan uit te besteden. Kreeg de indruk dat na de opheffing van de Dienst Bossen en Plantsoenen de instandhouding ervan een te grote opgave werd voor de gemeente, maar zoals het nu gaat, kan nooit uw bedoeling zijn geweest.

In de bijlage onderbouw ik in grote lijnen mijn zorg. Ik hoop U hiermee van dienst te zijn geweest.

Met hoogachting,

Rein Hajema

(Voor de goede orde: rond 1980 stopte ik bij ons buro (nu BügelHajema) en onderhoud daar geen relatie mee. Evenmin overlegde ik hiervoor met de Vrienden van het Asserbos: dit is een persoonlijke brief.)

(In afschrift aan Drents Landschap 10 09.2021)

Vaart NZ 74K 9401 GR ASSEN 0592- 331818 reinhajema@gmail.com

ZORGEN OM HET ASSERBOS

ir Rein Hajema Assen september 2021

betekenis / omvang /type

Het Asserbos is een eeuwen-oud en groot bos: het zou niet overdreven zijn het als *Bosch* neer te schrijven, en dan als *Asserbosch* of *Sterrenbosch*, zoals vroeger. Op de kaart van 1812 is het zelfs aanzienlijk groter dan Assen toen. Bernd Otter schreef er recent over in het Asser Historisch Tijdschrift.
Wie vroeger Assen binnenreed vanuit het zuiden, kwam door het Asserbos het stadje binnen: een indrukwekkend entree, En dan verder over de Brink: dat is nog niet eens zo lang geleden. Met dat statige Provinciehuis in die plechtige Waterstaatsstijl.
Het oppervlak beloopt een kleine 100 ha, best groot nog altijd. Groter dan bijvoorbeeld het Haagse bos of de Haarlemmer Hout. Het is een sterrenbos, passend in de (militaire) stijl van de tijd van her-aanleg in de 2e helft van de 18e eeuw. Tijd van burgerlijk fatsoen. Ook Frederiksoord kent nog een sterrenbos, kleiner, veel kleiner zelfs: 1 ster.

karakter / unieke vorm

Het Asserbos kende vroeger twee sterren, de bovenste op kaart bevond zich op / rond de Hoofdlaan maar ging bij de verbreding ervan met fietspaden teloor. Door het bos loopt de Bosbeek die stroomt via het Anreperdiep naar de Drentse A. Afgelopen winter niet gezien, maar de Bosbeek hier vormt de thuisbasis van de ijsvogel. Ook vormt de Bosbeek de overgang tussen het oude (Klooster-) deel van het bos met het sterrenbosdeel, waarin rechtlijnigheid – evenwijdigheid en diagonaal – regel is. Daarnaast komen cirkelvormige en slingerpaden voor: een kaartbeeld waarin menigeen verdwaalde op zijn tijd. De Oude en Nieuwe Vijver en de Oude IJsbaan completeren de kaart.
Het is eigenlijk een deftig cultuurbos: in photoos op oude ansichten – ook bij Otter – van uitspanningen en deftig wandelende of zelfs fietsende dames. En dienstboden die kleden kloppen: de Kledenklopperij. (Achter de Rijks Hogere Burgerschool)
Ook telt het bos nog twee begraafplaatsen: de Noorderbegraafplaats met het strakke karakter die er steeds mooier komt uit te zien dankzij de vele vrijwilligers en de Zuiderbegraafplaats die een meer parkachtig karakter kent.

ontwikkeling

Hoe het verder ging – bos en naaste omgeving kennen een spannende historie, maar dat voert te ver – de oude RHBS werd RTV Drenthe. Belendend landgoed Port Natal werd WZA, Amboina verdween en werd Athletiekbaan en het halverharde veldje waar oudste zoon en ik Abe Lenstra zagen trainen (leunend tegen het hek en rondjes laten lopen) is nu Duurzaamheidscentrum. Tennisclub ATV liet Padelbanen aanleggen.
Maar belangrijker: *Bossen en Plantsoenen* verdween waardoor het onderhoud steeds verder afnam en verkoop – een geschenk verkoop je toch eigenlijk niet? – werd overwogen. Inmiddels werd Het Drentse Landschap het beheer toevertrouwd: dat nu baart mij zorg, veel zorg! En, ik ben niet de enige, bleek me.

dennenscheerder

Wordt het Drentse platteland onveilig gemaakt door de Bastaardsatijnrups *(Euproctis chrysorrhoea),* ons Asserbos bleek door de Dennenscheerder *(Tomicus piniperda)* aangetast: even kwalijk, werden we geïnformeerd. Overigens, aan beide plagen ga je niet dood: die rups geeft *even* hevige jeuk en de dennen gaan ook niet dood, deelt de WUR* mee. Wel is er "*vraat aan de twijgen*" cq "*verminderde* bijgroei." Er was ooit een verordening tav. deze Dennenscheerder maar het Bosschap schrijft op zijn website (www. bosschap.nl) dat deze inmiddels is opgeheven.
Dat lijkt dus allemaal mee te vallen, alleen, inmiddels is een grote populatie dennen en ook een flink aantal honderdjarige eiken omgehakt en afgevoerd. Over dat afvoeren zo meer. Het bos kent hierdoor tal van open plekken die een doorkijk mogelijk maken. Op sommige plaatsen vertoont het bos een beeld alsof hier een tankslag plaatsvond: foto op pag.3. Geknakte bomen en een heftig omgewoelde bodem.

lanen en watergangen

Erg vervelend is dat tijdens de – overigens zorgvuldig uitgevoerde - kap met geavanceerde machines en daarna tijdens het verzamelen en de afvoer van de stammen, de lanen en paden met bermen ernstig beschadigd raakten en ook te veel dood hout achterbleef. De toch al niet florissante watergangen in het bos zijn inmiddels volgegooid hiermee, ook de Bosbeek ontkwam hier niet aan. De waterafvoer wordt hierdoor belemmerd als gevolg waarvan de paden te lang nat blijven en verder uitgereden worden. Wandelen met kinderwagens of buggy's vraagt krachttoeren, rolstoelen of scootmobielen kunnen er niet langer terecht: Ook fietsen vraagt om extra trapkracht en stuurkunst. Kortom: ook de toegankelijkheid van het bos is sterk achteruitgegaan.

*) Wageningen University Research > Dennenscheerder

Gedemocratiseerd cultuurbos, laatste ontwikkelingen

Hiervoor werd het bos *een deftig cultuurbos* genoemd, een sterrenbos met strakke lanen en slingerende paden. Hoe ging dat verder de laatste jaren?

Het aanzien?

Vooral de Beilerstraat-rand – de oostzijde van het bos – was een voorname rand. Een gemeentelijke kap heeft daar echter enkele jaren geleden ernstige schade aan berokkend terwijl door een niet-maaien strategie ook deze zijde geleidelijk volstaat met brandnetels wat het aanzien geen goed doet.
De Bosbeek – langs de Oude IJsbaan – is niet langer waarneembaar terwijl dit juist evenals de Oude Vijver zo'n karakteristiek onderdeel van het cultuurbos vormt. Plekken van rust, overgangen die in elk seizoen de moeite waard zijn.

Speelweide

In de westrand van het bos bevindt zich nu het Duurzaamheidscentrum: een opmerkelijk gebouw, stevig omhekt waarbij de speelweide verdween. Een verlies? Wellicht, hoewel de gebruikswaarde niet in elk seizoen even groot was. Jammer is dat de doorgaande route – de Bosrand – hierdoor verviel. Samen met de Nieuwe Vijver vormt dit een trekpleister van belang, getuige de vele bezoekers die je hier altijd tegenkomt. Ook Nieuwe Nederlanders zijn hier – in de zomeravonden - in grote groepen aanwezig: spelend en etend met elkaar. Het is trouwens ook opvallend hoe gemêleerd de samenstelling is van het bezoek aan de Kinderboerderij: alle belastingklassen en leeftijdsgroepen. Het deftige bos heeft in de loop van de tijd zo een verhoogde gebruikswaarde gekregen: een gedemocratiseerd bos waarvan het onderhoud – zoals beschreven - helaas te wensen overlaat.

Andere speelmogelijkheden?

Het ongewenste klimbos – een project dat bijv. de Vrienden van het Asserbos zo ongewenst achtten – niet helemaal onbegrijpelijk - is even ten zuiden van het Duurzaamheidscentrum al in aanzet begonnen, lijkt het. Dit nu is een direct gevolg van het magere onderhoud: als je het niet opruimt, de jeugd amuseert zich er kostelijk mee, op eigen wijze bij een tekort aan andere speelmogelijkheden. Datzelfde beeld kom je ook elders tegen, gestapeld hout, nu staand in plaats van liggend achtergelaten.

Stadsbos / geen staatsbos.

Mijn belangrijkste bezwaar tegen deze ontwikkeling is dat we in Assen zo langzamerhand worden opgezadeld met een soort staatsbos waar het onderhoud niet zo zwaar weegt en waar ogenschijnlijk alleen gekapt wordt en nauwelijks meer teruggeplant. En met een uitgedunde zorg. Vanzelf komt nog meer lijsterbes erbij..
Mijn indruk is dat dit niet kan en dat het Asserbos – als belangrijk onderdeel van het Beschermde Stadgezicht sterker moet gehandhaafd. Het heeft jaren geld opgebracht, het mag nu wat kosten. En zeker evenmin op het noodzakelijke onderhoud besparen.

Op korte termijn?

Wat staat ons nu te doen, kritiek is makkelijk: hoe nu verder?

- Als raad nieuwe beheersafspraken maken met het Drentse Landschap
- Eerste herstel van watergangensysteem: schonen van passages,
- Direct maaien van opgerukte brandnetels en bramen,

Vervolgens

- Spoedige inplant op vitale plaatsen in de vaste lanen-structuur,
- Herstel aanplant Beilerstraat-zijde: hulst terug en ook rododendrons?
- Zorgvuldig plannen opzetten voor herstel van diversiteit in de aangetaste vakken,
- Inplannen van extra speelmogelijkheden, vooral omgeving Nieuwe Vijver.

Oud hout?

Wat doen we met al dat losse hout dat er ligt?

Organiseer met bestaande clubs in het bos enkele weekends waarin alle Assenaren éénmalig voor hun kachels het dan verzameld achtergebleven hout goedkoop kunnen ophalen met advies van het Duurzaamheidscentrum *hoe ermee te stoken…*

Op de volgende pagina wat tamelijk willekeurig genomen foto's: vooral het Asserbosdeel ten zuiden van de Hoofdlaan is het zwaarst *getroffen….*

Een voorbeeld hoe het losse dode hout dat achter bleef, willekeurig is gedropt en door het hele bos kan worden aangetroffen: op de achtergrond liggen omgewaaide bomen die achterbleven.

Eind Goorlaan / Brandlaan: alsof er een tankslag heeft gewoed...Pad en berm kapot gereden, veel restanten.

Dit is de Eenboomslaan waarvan die Eenboom verdween: geeft nu doorzicht over sportvelden. De karakteristieke grote dennen werden hier geveld. ➔ Herplant van die Eenboom lijkt gewenst.

Ook hier naast Tennisbaan is het pad – in het verlengde van Kerkhofslaan - niet te passeren voor buggy's laat staan rolstoelen, terwijl dit juist een belangrijke entree is.

De Asser bosrand langs de Beilerstraat nabij Touwslagerslaan: de oprukkende brandnetels worden ook hier niet meer afgemaaid.

Pad langs de Oude IJsbaan met rechts de Bosbeek: door de brandnetels uit het zicht verdwenen. Hier werd altijd minimaal tweemaal per jaar gemaaid.

Hier is een begin van het (ongewenste) Klimbos in de maak door het nu ontbreken van speelplekken: vanaf de Bosrand gezien.

Langs de Brandlaan: in dit zuidelijk deel is het meest gekapt en veel blijven liggen… (die tankslag…)

Gemeente Assen

ONTVANGSTBEVESTIGING

Naam klant : R Hajema
Adres : Vaart N2 7uk
Postcode : 941 GR
Woonplaats : ASSEN

Bovengenoemde klant heeft de onderstaande stukken overlegd.

1. brief aan Raadsleden
2. 3 bijlagen
3.
4.
5.
6.

Ontvangen d.d
09 SEP. 2021
Gemeente Assen
Infobalie

Datum : 9 09 '21
Tijd : ..... uur .....

Handtekening klant :

Datum : 9-9-'21

Naam ontvanger : Wilma

Paraaf ontvanger :

Asn 460 dp